

Kód:	SR/22/2022
Druh:	SMĚRNICE REKTORA
Název:	Bezpečná správa výzkumných dat na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně
Organizační závaznost:	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Datum vydání:	9.12.2022
Účinnost:	1.1.2023
Vydává:	Rektor
Zpracoval:	Ředitel knihovny, Interní auditor
Spolupracoval:	Pověřenkyňe pro ochranu osobních údajů, Právní oddělení
Počet stran:	6
Počet příloh:	1
Rozdělovník:	Zaměstnanci UTB, studenti UTB
Podpis oprávněné osoby:	prof. Ing. Vladimír Sedlařík, Ph.D., v. r.

ČÁST PRVNÍ

Článek 1

Základní ustanovení

- (1) Tato směrnice upravuje povinnosti zaměstnanců a studentů Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně (dále jen „UTB“) při získávání, uchování a užití výzkumných dat.
- (2) Tato směrnice vychází z nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/1024 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru a platných právních předpisů České republiky, zejména pak zákona č.241/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů. Směrnice doplňuje a rozpracovává některá jejich ustanovení pro úpravu vztahů v rámci UTB a stanoví organizační řešení v rámci UTB zajišťující jejich realizaci. Cílem UTB je realizace kvalitního výzkumu a uchování vědecké integrity, čímž se UTB zavazuje k bezpečné správě a řízení výzkumných dat.

Článek 2

Výklad vybraných pojmů

Pro účely této směrnice se:

- (1) *Výzkumem* se v souladu se zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů, rozumí jakákoliv tvůrčí činnost prováděná na systematickém základě za účelem získání, uchování nebo užití dat k výzkumným účelům.

- (2) *Výzkumnými daty* rozumí jakékoli vědecké informace, s výjimkou vědeckých publikací, v elektronické podobě, které jsou shromažďovány nebo vytvářeny v průběhu výzkumu nebo vývoje, a jsou používány jako důkazy v procesu výzkumu nebo vývoje nebo které jsou obecně akceptovány výzkumnou obcí jako nezbytné k validaci zjištění a výsledků výzkumu nebo vývoje.
- (3) *Otevřenými výzkumnými daty* se rozumí informace zveřejňované způsobem umožňujícím dálkový přístup v otevřeném a strojově čitelném formátu, jejichž způsob ani účel následného využití není omezen a které jsou evidovány v národním katalogu otevřených dat. Veškerá otevřená výzkumná data musí v tomto ohledu splňovat principy FAIR (Findable Accessible, Interoperable, Reusable), což znamená, že jsou úplná, snadno dostupná, strojově čitelná, zpřístupněná za jasně definovaných podmínek a používající standardy s volně dostupnou specifikací. Otevřený přístup k výzkumným datům bývá zpravidla realizován prostřednictvím elektronických datových repozitářů.
- (4) *Citlivými daty* se rozumí údaje, které obsahují informace o rasovém či etnickém původu, politických názorech, náboženském nebo filozofickém vyznání, členství v odborech, o zdravotním stavu, sexuální orientaci a trestních deliktech či pravomocném odsouzení osob. Do kategorie citlivých údajů se řadí také genetické a biometrické údaje, pokud jsou zpracovány za účelem jedinečné identifikace fyzické osoby. Citlivými daty se rovněž rozumí důvěrné informace o skutečnostech, jejichž vyjádření by mohlo UTB, popř. třetím osobám způsobit škodu či újmu.
- (5) *Užitím výzkumných dat* se rozumí zpracování výzkumných dat za účelem jejich interpretace, zveřejnění nebo archivace. Užitím výzkumných dat je také jejich skartace, pořizování rozmnoženin a předávání ke zpracování třetím osobám.
- (6) *Dynamickými daty* se rozumí informace v elektronické podobě, které podléhají průběžné aktualizaci nebo aktualizaci v reálném čase, zejména z důvodů jejich významné proměnlivosti nebo rychlého zastarávání.
- (7) *Metadata* se rozumí data popisující souvislosti, obsah a strukturu zaznamenaných informací a jejich správu v průběhu času. Jde o strukturovaná referenční data, která pomáhají třídít a identifikovat atributy informací, které popisují. Metadata mohou pomoci prodloužit účelnost existujících dat tím, že vědeckým pracovníkům pomohou najít nové způsoby, jak je použít.
- (8) *Národním katalogem otevřených dat* se rozumí informační systém veřejné správy, který slouží k evidování informací zveřejňovaných jako otevřená data. Správcem národního katalogu otevřených dat je Ministerstvo vnitra ČR.
- (9) *Akademickým pracovníkem* se rozumí profesor, docent, mimořádný profesor, odborný asistent, asistent, lektor, vědecký nebo vývojový pracovník, vykonávající v pracovním poměru s UTB pedagogickou a tvůrčí činnost dle sjednaného druhu práce.
- (10) *Vědeckým pracovníkem* rozumí zaměstnanec UTB včetně hostujících vědeckých pracovníků, nebo student UTB, zpravidla student doktorského studijního programu (dále jen „student DSP“), podílející se na řešení výzkumného projektu.

- (11) *Hostujícím vědeckým pracovníkem* se rozumí fyzická osoba, která je zaměstnaná na jiné české nebo zahraniční vysoké škole, a která participuje jakoukoliv formou na výzkumných aktivitách UTB (např. realizuje výzkumný pobyt na UTB). Těmto vědeckým pracovníkům je udělena institucionální afiliace a je jim umožněn přístup k informačním systémům UTB.
- (12) *Výzkumným projektem* se rozumí vědecký postup zaměřený na shromažďování informací a formulaci hypotéz o konkrétním sociálním či vědeckém jevu.
- (13) *Řešitelem výzkumného projektu* se rozumí osoba, zpravidla zaměstnanec UTB, která je příjemci dotace odpovědná za odbornou úroveň projektu. Řešitel projektu se ve své práci řídí základními etickými principy, odpovídá za preciznost a objektivitu jím prováděného výzkumu, považuje vědu a výzkum za integrální součást kultury a základ inovací a hájí je proti jejich možnému zpochybnění a zachází se svěřenými daty, výsledky výzkumu a vývoje, osobními údaji a dalšími důvěrnými informacemi, vždy tak, aby minimalizoval možnosti jejich zneužití, dbá jejich ochrany v souladu s právními předpisy České republiky a zachovává mlčenlivost o všech těchto skutečnostech s tím, že znalost těchto skutečností nezneužije ani nevyužije ve svůj prospěch či prospěch jiných osob.
- (14) *Projektovým konsorciem* se rozumí skupina partnerů výzkumného projektu, kteří jsou klíčoví pro jeho správný průběh. V rámci projektového konsorcia musí být zvolen koordinátor projektu, který bude projekt řídit po technické, administrativní i finanční stránce, vyhledá vhodné partnery, zodpovídá za celkový návrh výzkumného projektu a zastupuje projektové konsorcium.
- (15) *Poskytovatelem podpory vědy, výzkumu a inovací (dále jen „poskytovatel podpory VaVaI)* se rozumí subjekt, který disponuje prostředky z veřejných zdrojů a zodpovídá za jejich účelové využití v oblasti podpory VaVaI.
- (16) *Managementem výzkumných dat - Research Data Management (dále jen „RDM“)* se rozumí především organizování, skladování a dlouhodobé uchování dat získaných během výzkumného projektu.
- (17) *Plánem managementu dat - Data Management Plan (dále jen „DMP“)* se rozumí strukturovaný dokument, který specifikuje jaká data a jakým způsobem budou během výzkumu vytvářena, obsahuje informace o jejich dostupnosti a využití. DMP zpravidla obsahuje informace o výzkumném projektu, původu dat, shromažďování dat, případná omezení přístupu k datům, citovatelnosti dat, dostupnosti dat nebo době archivování dat.

ČÁST DRUHÁ

Článek 3

DMP

- (1) DMP:
- a) pomáhá předvídat potenciální problémy v oblasti správy a nakládání s výzkumnými daty,

- b) zajišťuje průběžnou kontrolu v období realizace výzkumných projektů,
 - c) přispívá ke snižování rizika duplicitní práce, ztráty dat a narušení bezpečnosti
 - d) zabezpečuje, že data jsou přesná, úplná a spolehlivá,
 - e) usnadňuje sdílení dat,
 - f) zajišťuje kontinuitu dlouhodobých výzkumných projektů,
 - g) garantuje plnění podmínek dotačních titulů.
- (2) DMP musí obsahovat všechny údaje, uvedené ve formuláři v Příloze č. 1 této směrnice, zejména pak musí obsahovat přesné informace o tom:
- a) jaká data budou shromažďována nebo vytvářena a která stávající data budou znovu použita,
 - b) jak velká uložiska budou data využívat,
 - c) jaká metadata budou data provázet,
 - d) jak data a metadata budou během výzkumu ukládána a zálohována,
 - e) jak se bude řešit oblast ochrany osobních dat, pokud je bude projekt zpracovávat nebo uchovávat a jak bude zajištěn soulad s legislativní a institucionální úpravou ochrany osobních údajů,
 - f) jak bude spravováno vlastnictví dat a práva duševního vlastnictví k těmto datům,
 - g) jak budou data sdílena a dlouhodobě uchovávána,
 - h) zda budou zajištěny finanční prostředky na správu dat a zajištění toho, aby byla data v souladu s principy FAIR.
- (3) Pro účely vytváření DMP je vhodné využívat specializované nástroje, jako např. Data Stewardship Wizard, kde mohou akademičtí nebo vědečtí pracovníci zpracovávat výzkumná data v souladu se standardy FAIR.

Článek 4

Odповідnost, práva a povinnosti UTB, zaměstnanců a studentů UTB

- (1) Institucionální odpovědnost za správu výzkumných dat má UTB, je zodpovědná za bezpečnou správu výzkumných dat v souladu se zásadami a požadavky vyjádřenými v evropské i české legislativě a v této směrnici. UTB nese odpovědnost za evidenci informací, které má povinnost zveřejnit jako otevřená data, v národním katalogu otevřených dat. Za plnění této povinnosti odpovídá Knihovna.
- (2) Akademičtí a vědečtí pracovníci jsou povinni připravit a vést DMP ve struktuře formuláře dle Přílohy č. 1 této směrnice a v souladu s článkem 3 této směrnice, a to v případě všech výzkumných projektů realizovaných na UTB. Akademický nebo vědecký pracovník v přípravě výzkumného projektu je povinen:
- a) zpracovat DMP ve fázi přípravy výzkumného projektu dle přílohy č. 1 této směrnice,
 - b) uložit DMP při podání projektu do systému informačního systému GAP, sekce Soubory – 6. ostatní.

- (3) V případě, že výzkumný projekt podléhá posouzení Etickou komisí UTB je řádně zpracovaný DMP podnětem pro posuzování výzkumných dat projektů v souladu s platným Jednacím řádem Etické komise UTB.
- (4) Řešitelé výzkumných projektů musí ve fázi realizace výzkumného projektu dodržovat uznávané národní a mezinárodní kodexy pro odpovědné provádění výzkumu. Řešitel realizovaného výzkumného projektu je zodpovědný za:
- a) získávání, uchovávání, užití, zpřístupnění a správnou skartaci výzkumných dat v souladu s DMP,
 - b) zajištění souladu se všemi organizačními, regulačními, institucionálními a právními požadavky,
 - c) dodržování Etického kodexu UTB v oblasti bezpečné správy výzkumných dat,
 - d) aktualizaci DMP v souladu s ustanovením článku 4, ve které bude řádně definován celý postup při realizaci výzkumu (sběr, správa, integrita, ukládání, používání a zveřejňování výzkumných dat),
 - e) zachování kritického postoje k vlastním poznatkům a výsledkům, i k výsledkům svých spolupracovníků, a je přístupný diskusi a věcným argumentům;
 - f) zacházení se svěřenými daty, výsledky výzkumu a vývoje, osobními údaji a dalšími důvěrnými informacemi, vždy tak, aby minimalizoval možnosti jejich zneužití, dbá jejich ochrany v souladu s právními předpisy a zachovává mlčenlivost o všech těchto skutečnostech s tím, že znalost těchto skutečností nezneužije ani nevyužije ve svůj prospěch či prospěch jiných osob.
- (5) V případě studentů zapojených do realizace výzkumných projektů odpovídá za jejich nakládání s daty pověřený pracovník, zpravidla školitel. Pověřeného pracovníka v tomto případě jmenuje vedoucí zaměstnanec součásti UTB, na níž student výzkumný projekt realizuje.

Článek 5

Aktualizace DMP

- (1) Řešitelé výzkumných projektů jsou povinni jedenkrát za rok (případně při ukončení výzkumného projektu) zaslat komprimovaná výzkumná data skrze službu <https://filesender.cesnet.cz/> na adresu open@k.utb.cz, za účelem jejich verifikace pomocí blockchainové technologie. Řešitel výzkumného projektu následně obdrží kód potvrzující originalitu odevzdaných výzkumných dat. V případě, že jsou tato data volně zveřejněna, předá řešitel výzkumného projektu na adresu open@k.utb.cz jejich webové umístění.
- (2) DMP se musí aktualizovat pokaždé, dojde-li ve výzkumném projektu k nějakým významným změnám či přezkumům. Mezi tyto změny patří:

- a) změna výzkumného projektu, kterou dochází ke změně údajům v DMP,
 - b) generování nových dat,
 - c) změny v politice projektového konsorcia (např. nový inovační potenciál, rozhodnutí podat žádost o patent),
 - d) změny ve složení projektového konsorcia (vstup nových členů nebo odchod/vystoupení dosavadních členů),
 - e) příprava zprávy pro poskytovatele podpory VaVaI.
- (3) DMP by měl být aktualizován včas před posouzením výzkumného projektu nebo jeho pravidelným hodnocením. Pokud se v podmínkách realizace výzkumného projektu nepředpokládají žádné další pravidelné přezkumy, je třeba takovou aktualizaci provést nejpozději do konečného přezkumu.

Článek 6

Ochrana osobních údajů

- (1) Zpracování osobních údajů je prováděno v přísném souladu se Zásadami zpracování osobních údajů UTB v jednotlivých kategoriích subjektu údajů, požadavky stanovenými právními předpisy EU, aktuálně platnými právními předpisy České republiky týkajícími se ochrany osobních údajů, a platnými vnitřními předpisy a normami UTB.
- (2) Přezkoumání způsobu zpracování osobních údajů musí být řešeno vždy ke konkrétnímu výzkumnému projektu. Předložené projekty včetně přezkoumání způsobu a formy zpracování osobních údajů posuzuje Etická komise UTB.

Článek 7

Uživatelská podpora

- (1) Uživatelskou podporou v oblasti RDM je pověřena Knihovna UTB.
- (2) Akademickým a vědeckým pracovníkům a studentům jsou k dispozici metodické i technické pomůcky pro efektivní proces zpracování, uložení, archivaci a zpřístupnění výzkumných dat.

ČÁST TŘETÍ

ZÁVĚREČNÉ USTANOVENÍ

Tato směrnice rektora nabývá platnosti a účinnosti dne 1.1.2023.